

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK VI

CELOVEC, SREDA, 10. X. 1951

ŠTEV. 71 (440)

Prijateljstva brez enakopravnosti ni mogoče graditi

Veliko je številov prošelj in zahtev, ki jih je Zveza slovenskih izseljencev naslovila na mero-dajna mesta, da bi končno dosegla popravilo škode svojim članom, ki so jo utrpeli vsled nasilne izselitve v dobi nacističnega nasilja. Da so te zahteve naših izseljencev upravičene, so morale priznati tudi avstrijske oblasti in pričakovati bi bilo, da bi na podlagi tega dejstva tudi uvidele potrebo po poravnavi škode. Toda očitno se njih uvidevnost neha tam, kjer bi bilo treba nekaj dati. Tako izseljenci še danes zaman čakajo, da bi končno enkrat dobili tisto, kar jim gre po vsej pravici, to se pravi, da bi jim bila dokončno popravljena škoda.

Da bi enkrat za vselej rešila pereče vprašanje poravnave škode, se je delegacija Zveze slovenskih izseljencev koncem junija zglasila pri deželni glavarju Wedenigu in ga prosila, da glede tega ponovno intervenira pri finančnem ministrstvu na Dunaju. Na izrecno željo deželnega glavarja je Zveza slovenskih izseljencev dne 28. junija t. l. naslovila nanj pismo, v katerem je še enkrat obrazložila svoje zahteve in predloge za dokončno rešitev vprašanja poprave škode. V pismu je ugotovila, da izseljencem niti tista škoda ni bila stoodstotno poravnana, ki so jo uradno ugotovile posebne komisije koroške deželne vlade. Poleg tega pa so se po letu 1945, ko so omenjene komisije ugotavljale škodo pri izseljencih, cene znatno dvignile in tudi denar, ki so ga prejeli posamezni izseljenci, je v veliki meri zapadel denarni reformi. Prav tako pa komisije niso zajele velikega števila izseljencev in so mnogi tudi še po uradni cenvitvi predložili svoje upravičene zahteve po popravilu škode.

Pretekli ponedeljek je Zveza slovenskih izseljencev prejela odgovor na svojo vlogo, ki pa nikakor ni tak, da bi zadovoljil pričakovanja in upravičenih zahtev izseljencev in koroških Slovencev sploh. V pismu, ki ga je podpisal tajnik deželnega glavarja dr. Kulmitzer, je namreč rečeno, da je deželni glavar zahteve Zveze slovenskih izseljencev priporočal pri finančnem ministrstvu, v posebnem pismu zveznemu kanclerju pa izrazil mnenje, da bi ugoditev zahtevam ZSI na eni strani bila v interesu celotne dežele, na drugi strani pa v interesu dokončne zadovoljitve. Dalje je rečeno v pismu, da je zvezni kancler v tej zadevi posredoval pri finančnem ministru, kjer pa je zvedel, da finančno ministrstvo „za to ni predvidelo nobenih sredstev in jih zaradi tega tudi nima na razpolago.“

Avstrijske oblasti, ki so vsekakor že več let dobro obveščene, da naši izseljenci še vedno čakajo na popravilo škode, torej niso predvidele

Libija bo svobodna

Generalna skupščina Organizacije združenih narodov je svoječasno sprejela resolucijo o podelitvi neodvisnosti Libiji. Zdaj pa je Svet Združenih narodov za Libijo sprejel ameriško resolucijo, ki vsebuje zahtevo, naj se oblast v Libiji prenese na začasno libijsko vladno najkasneje do 1. januarja 1952. S tem bo postala Libija samostojna država, ki je zdaj pod upravo Velike Britanije in Francije.

Angleški kralj razpustil parlament

Kakor določa ustava Velike Britanije, je kralj Jurij VI. formalno razpustil parlament in tako odstranil zadnjo oviro za izvedbo parlamentarnih volitev, ki bodo 25. oktobra. Predsednik lordske zbornice je na zadnji seji dodanega parlamenta prečital kraljevsko poslanico o razpustu parlamenta in razpisu parlamentarnih volitev.

v svojem proračunu sredstev, s katerimi bi bilo zadoščeno upravičenim zahtevam koroških Slovencev in bivših izseljencev še posebej, upoštevale pa so lansko leto 10 milijonov kot izreden dar Koroški ob 30. letnici plebiscita. Namesto da bi poravnali škodo slovenskim izseljencem, razsipljejo denar za razne dvomljive prireditve posebno ob priložnosti 10. okto-

bra, kjer skušajo govoriti o prijateljskem sožitju v deželi, pozabljajo pa, da prijateljstva brez enakopravnosti ni mogoče graditi. Končno pa bodo tudi avstrijske oblasti morale uvideti, da se koroški Slovenci ne moremo in tudi nečemo zadovoljiti s praznimi besedami in obljubami, namreč da odločno in vztrajno zahtevamo dejanj.

OZN bo morala sprejeti nove ukrepe za Korejo

Odkar so se pred tedni razbila pogajanja v Kesongu, se zaman trudijo, da bi ustvarili pogoje za sklenitev premirja v Koreji. Medtem ko so zastopniki zavezniških sil predlagali, da bi s pogajanja nadaljevali v Songhionu, ker smatrajo Kesong za neprimeren kraj, delegati kitajskih in severnokorejskih sil še do danes niso povedali svojega mnenja o tem predlogu.

Namesto razgovorov za zeleno mizo pa so se v Koreji spet začeli srditi boji in so tudi čete Organizacije združenih narodov nastopile z novo ofezivo, čeprav doslej le v omenjenem obsegu.

Glede sklenitve premirja, ki je vsled vztrajnega molčanja Kitajcev in Severnokorejcev zšla na mrtvo točko, je v ameriških krogih zavladovalo mnenje, da bo vprašanje treba ponovno razviti v okviru OZN. Tako je član ameriške delegacije pri Združenih narodih Ernest Gross izjavil, da bo morala Generalna skupščina razmotrivati nove gospodarske in vojaške ukrepe proti Kitajski in Severni Koreji, ako do 6. novembra — dneva, ko se bo začelo

njeno VI. zasedanje, ne bo sklenjeno premirje v Koreji. Ako pa bi bilo premirje sklenjeno, bi bila glavna naloga Generalne skupščine, da bi obravnavala vprašanja v zvezi z obnovo Koreje. Po mnenju ameriškega delegata bo vzdušje na prihodnjem zasedanju Generalne skupščine precej odvisno od razvoja korejskega vprašanja.

Ob koncu je Ernest Gross govoril tudi o poizkusih z gotove strani, da bi vprašanje miru v Koreji spravili v zvezo z drugimi vprašanji Daljnega vzhoda kot so vprašanje bodočnosti Formoze in kitajskega predstavnštva pri Združenih narodih, ter poudaril, da bodo Združene države Amerike še nadalje odločno nasprotovale vsakemu takemu poizkusu.

In tudi ameriški zunanji minister Dean Acheson je poudaril, da ZDA odklanjajo, da bi se vprašanje premirja na Koreji na kakršen koli način podredilo rešitvi vprašanja kitajskega zastopstva in vprašanja bodoče usode Formoze.

Odločilni činitelji lahko odpravijo vojno nevarnost

Ob priliki svečane proslave ustanovitve vseučilišča južne Kalifornije je govoril med drugimi tudi predsednik ameriške komisije za atomsko energijo, Gordon Dean, o novem atomskem orožju in dejal:

Po mojem mnenju nam prinaša najnovejši tehnični napredek poslanico, ki naj nas izpolni z upanjem ne pa z obupom, z upanjem milijonov ljudi po vsem svetu, ki živijo v strahu, da zavojevanci dosledno in postopoma podjarmijo vse človeštvo, ali da ga bo atomsko orožje uničilo, ker ne vidijo druge rešitve.

Sedaj se nam je odprla možnost tretje rešitve, da namreč lahko zadušimo napad takoj v začetku na njegovem izhodišču. Naša tehnična sposobnost nam sedaj daje strelno orožje, ki bo odtehtalo katero koli številčno premoč napadalcev, če bi se morali proti njim postaviti na bojišču. To nam ne vpliva le prepričanja, da bomo lahko zaustavili napadalec takoj v začetku, marveč bo tudi pripomoglo, da tisti, ki morda kujejo napadalne načrte, razumijejo, kar hočem povedati. Te okoliščnosti nam dovoljujejo, da upravičeno upamo, da bo zavlada mir.

Nato je predsednik ameriške komisije za atomsko energijo izrazil svoje prepričanje, da je ravno tehnična sposobnost Amerike tista, katere se bojijo morebitni napadalec in ki je doslej preprečila novo svetovno vojno. Če z našim strateškim orožjem lahko preprečimo splošno vojno in z našo taktično sposobnostjo zaustavimo neprestano glodanje napadalcev, bomo veliko doprinesli, da se izmučeni svet

spet ustali in mu vrnili občutek varnosti, je nadaljeval Gordon Dean, ki je nato izjavil:

Vojna ni neizogibna, odločilni činitelji lahko odpravijo vojno nevarnost in uresničijo svetovni mir, za kar potrpežljivo delajo Združene države. Zato moramo določiti naše miroljubne cilje, obenem pa dvigniti naše poglede in jih osredotočiti na tiste, ki bi lahko kršili mir.

Dean je v svojem govoru trdil, da napredek, ki so ga dosegle Združene države na atomskem področju, povzroča naravnost revolucionaren preobrat osnovnih načel atomskega vojskovanja. Doslej je veljalo osnovno načelo, ki ga pa bo treba odslej zavreči, da se atomske bombe zaradi svoje strašne, razorane in daljnosežne učinkovitosti lahko uporabljajo le proti največjim in najvažnejšim strateškim ciljem.

Gordon Dean je nato pojasnil, da bo atomsko orožje služilo v taktične in strateške namene, kar omogoča popolnoma nov način atomskega vojskovanja, ki bo veliko manj nevarno za borce.

Dean je potem obravnaval to vprašanje iz ameriškega stališča mednarodne morale in izjavil: Po mojem mnenju se to stališče ne bo spremenilo in bo tudi v bodoče težka odgovornost nalagala Združenim državam, da uporabimo našo novo silo, da jo izkoristimo le v obrambne namene in nikdar za napad, in da jo uporabljamo samo v toliko, v kolikor je neobhodno potrebno, da bomo kos vsakemu položaju, ki bi nastal.

V svojem govoru se je Gordon Dean nato

Končno bodo tudi avstrijske oblasti morale uvideti, da se koroški Slovenci ne moremo in tudi nečemo zadovoljiti s praznimi besedami in obljubami, namreč da odločno in vztrajno zahtevamo dejanj.

Volilni upravičenci v Kmetijski zbornico, pozor!

Zagotovite si že zdaj volilno pravico v Kmetijski zbornico. Izpolnite popisno polo volilnih upravičencev (Wähleranlageblatt). Zdaj je menda že zadnji občinski urad razdelil popisne pole. Izpolnite in vrnite jih takoj svoji občini. Po 16. oktobru boste prišli do volilne pravice le, če se boste pustili reklamirati, za kar pa boste morali osebno ali pismeno pri občinskem uradu vložiti prošnjo.

Užitkarji in žene kot solastnice kmetijske posesti! Tudi Vi imate volilno pravico. Če od občine niste dobile za izpolniti popisne pole, jih zahtevajte takoj ter jih izpolnite in vrnite lastnoročno podpisane še v tem tednu svoji občini.

Kdor si o svoji volilni upravičenosti ni na jasnem, naj prečita še enkrat tozadevno objavo v Slovenskem vestniku od 26. septembra 1951 ali pa naj se posvetuje z našimi zaupniki, ki so o tem poučeni.

Volitve v Švici koncem oktobra

Konec oktobra bodo v Švici parlamentarne volitve. Vsako četrto leto volijo švicarski volivci svoje predstavnike v oba doma, Nacionalni svet, kjer pride na vsakih 24.000 prebivalcev po en poslanec (skupno 144), in Svet kantonov, v katerem ima 22 kantonov 44 predstavnikov. Predstavniki kantonov pa ne volijo obenem po vsej državi.

Med volilnimi programi glavnih strank ni bistvene razlike. Socialdemokrati so se odpovedali svojim načrtom o poddržavljenju industrije, medtem ko so radikali in konservativci sprejeli del socialdemokratskih načrtov na področju socialnega zavarovanja. Volilno borbo v glavnem vodi tisk in sicer bolj za osebnosti kandidatov v posameznih strankah, kakor pa za razširitev volilnih programov.

skliceval na dejstvo, da se Združene države takoj po zadnji vojni, ko so edine one razpolagale z atomsko bombo, niso nikdar poslužile tega orožja, da bi z njim reševale mednarodne spore, kljub težkim izzivanjem.

Na kraju je predsednik ameriške komisije za atomsko energijo v svojem govoru obravnaval miroljubno izkoriščanje atomske sile in pojasnil, da sedaj že izdelujejo atomske reaktorje za pogon podmornic in razsvetljavo mest. Kar se tiče dobave cenene atomske pogonske sile, je Gordon Dean dejal, da bomo morali čakati še nekoliko let, predno bodo rešili to vprašanje.

Konferenca britanske skupnosti narodov

Iz obveščenih krogov javljajo, da se bodo prihodnji mesec sestale razne osebnosti Britanske skupnosti narodov, da pripravijo konferenco, ki bo razpravljala o težkem finančnem položaju na področju funta šterlinga.

Konferenca finančnih ministrov Britanske skupnosti narodov se bo verjetno sestala v januarju v Londonu.

Prav tako javljajo, da je britanska vlada povabila vse vojaške vrhovne poveljnike dežel Britanske skupnosti narodov na enodnevno tajno konferenco, ki bo 17. oktobra na vojnem ministrstvu v Londonu. Razpravljali bodo o splošnem vojaškem položaju.

Ob obletnici

V času, ko so koroški šovinisti menili, da bodo s fašističnim nasiljem uspeli zadati slovenskemu ljudstvu smrten udarec, se je naše ljudstvo dvignilo v upor. S plebiscitom krvi je izpričalo pred vsem svetom, da je pripravljeno doprinasati tudi največje žrtve za visoke cilje svobode, enakopravnosti, demokracije, miru in bratstva med narodi. Nešteti dogodki iz te nedvomno najtežje a hkrati najslavnejše dobe bodo ostali z neizbrisnimi črkami zapisani v spominu našega ljudstva. Poleg dneva izselitve, obglavljenja selskih in kapelskih žrtev, zločina nad Peršmanovo družino, zverinskega pokolja pod Arihovo pečjo in v Žopračah ter mnogo drugih mučeniških postaj na trnjevi poti našega malega a vendar nezlomljenega naroda, se uvršča tudi nacistični zločin pri Apovniku na Komlunu med tiste dogodke, na katere se bo naše ljudstvo vedno sklicevalo, ko bo terjalo pravico do enakopravnega življenja.

V teh dneh bo poteklo sedem let odkar se je koroški šovinizem z novim krvavim zločinom pri Apovniku razgalil pred našim ljudstvom. 12. oktobra 1944 je okoli 100 nemških policistov s pomočjo domačih pliberških nacistov obkolilo četo 14 partizanov, ki je počivala pri Apovniku na Komlunu. Večini iznenadenih borcev se je v neenaki borbi posrečil umik, na mestu krvavega dogajanja pa so obležale ranjene štiri žrtve, med njimi komandant partizanskih edinic Ciril Šorli-Domin, doma pri Voglju v Lobniku pri Železni Kapli, ter Mirko Zdovec, pd. Baštejev iz Holmeca. Podivjani nacisti so tri ranjene partizane dobili še žive v roke. Kaj so z njimi počeli, so domačini iz soseščine z grozo opazovali deloma že med samim dogajanjem, deloma pa lahko videli kmalu potem na samem mestu zločina. Krvavi sledovi so izdajali, da so napadalci vlačili ranjene borce na pogorišče Apovnikovega posestva, ki so ga požgali, jih oropali obleke ter jih nečloveško razmesarjene pometali v ogenj, da bi zbrisali sledove svojega zločinskega početja.

Prebivalstvo bližnje in daljnje pliberške okolice se še danes z gnusom in grozo spominja tega krvavega oktobrskega dne pred 7. leti in ne more razumeti, da avstrijska sodišča še do danes ničesar niso podvzela, da bi prešli krivici in udeleženci tega vojnega zločina zasluženo kazni.

Ob obletnici mučeniške smrti partizanskih borcev na Komlunu se z hvaležnostjo spominjamo junakov, ki so žrtvovali svoja življenja, da bi spet svobodno zadihali toliko zatiran slovenski narod!

Zlorabljanje cerkve

Pretekli teden so na celovških cerkvah viseli plakati, ki so vabili na nekakšno romanje za pokoro in zadoščenje, ki je bilo v nedeljo pri Gospej sveti. Napovedana je bila pridiga in slovesna maša knezoškofa dr. Köstnerja, kakor tudi „veliko zborovanje žena“, pri katerem naj bi govoril poleg drugih tudi g. knezoškof.

Toda isti kraj je istega dne doživel še nekaj povsem značilnega za koroške razmere. Romanji, ki so prišli k Gospej Sveti, da se udeležijo cerkvene slovesnosti, so bili hkrati dobrodošli tudi prirediteljem nekega zborovanja, na katerem je govoril namestnik na dosmrtno ječo obsojenega vojnega zločinca Maier-Kaibitscha stotnik Karl Fritz. In na čast temu zborovanju je zadonel tudi zvon iz lin starodavne cerkve Gospe Svete.

Koroško šolstvo pod nacistično inštrukcijo

V Spittalu na Dravi je bilo pretekli četrtek veliko učiteljsko zborovanje, katerega se je udeležilo skoro 300 učiteljev in učiteljev spitalskega okraja. Zborovanju je prisostvovalo tudi večje število visokih funkcionarjev Avstrijske učiteljske zveze, med njimi njen predsednik, okrajni šolski nadzornik Hilgath, in podpredsednik, deželni šolski nadzornik Zierkner, ter deželni predsednik prav te zveze, nadučitelj Seitschnig, poleg drugih vidnih zastopnikov koroškega šolstva.

Ne zanima nas posebno, kaj so na tem učiteljskem zborovanju sicer razpravljali, vsekakor značilna je bila prisotnost rjavega „peda-

goda“ SA-Standartenführerja Steinacherja, ki ga je „mogel“ okrajni predsednik ÖLB (Avstrijska učiteljska zveza) direktor Herman Stern posebno pozdraviti med ostalimi odličnimi gosti kot „prvoborca za pravice staršev v južni Koroški“.

Čudovite razmere in še bolj dvomljive perspektive morajo vladati med koroškim učitelstvom, če morajo klicati svoje inštruktorje iz vrst nacističnih izbrancev za likvidacijsko reševanje narodnostnih vprašanj. Ti, ki iz svoje vsenemškega navdušenja niso „hoteli imenovati Avstrije“ naj bi torej vzgajali avstrijsko mladino v „resnično avstrijskem duhu“,

kakor je poudaril na tem zborovanju v svojem referatu deželni šolski nadzornik Nižje Avstrije, Zierkner.

Dvomimo, da bi bil „pooblaščenec za inozemsko nemštvo“ najbolj poklican, da daje vzgojiteljem koroškega mladega rodu „izredno poučne in dragocene informacije“ za vzgojo avstrijskega patriotizma. Nič manj tudi ne dvomimo, da bi bil zastopnik sistema, ki je s svojim divjaštvom razrušil skoro ves evropski kontinent, lahko primeren pobudnik za gradnjo „nove, edine Evrope“, ki bi branila in ohranila „stoletja in tisočletja stare vrednote“. Tako cinično absurdnost lahko verjamejo samo popolnoma nebolglieni možgani.

„Zedinjena Evropa se bo lahko izgradila samo na naravnopravnih temeljih“ in „po načelih, ki bi jih lahko ustvarili morda ravno v južni Koroški.“ Tako in podobno je izvajal svoj referat naš znani mostiščni strateg, ki je že enkrat „izbojeval“ ravno v južni Koroški svojo „zmago v nemški noči“. In to ne za Avstrijo. Tega naj se zavedajo vsi, ki jim je pri srcu resnično patriotska vzgoja mladega avstrijskega rodu. Narodna nestrpnost v kateri so vzgajali vsenemško napihnjeni „vzgojitelji“ v pretekli dobi našo mladino, ni prinesla nič razveseljivega za našo deželo, ne oziraje se na to, da taka vzgoja tudi ni koristila ugledu avstrijske države. Obsojal jo je in jo bo vsak pošten demokrat in vsak dostojanstven pedagog. To obsodbo je izrekel tudi znani avstrijski pisatelj, koroški rojak Josef Friedrich Perkonig v svojem eseju „Koroški Slovenec“, v katerem je bical s svojim peresom neznosne razmere, ki so jih zakrivila prav tipi in nestrpneži Steinacherjevega kova. Pisatelj piše v svojem eseju:

„Kjer so koroški Slovenci mejili na Nemca in se dotikali njegovega prostora in duha, so v stoletjih izgubili marsikoga in marsikaj. Pa tudi preko mejnih krajev je silil neprestano nemški duh v narodovo telo, odtuževal je mlačneže in omahljive slovenske duše in ni dal, da bi se zopet drugi svojega slovenskega porekla zavedli. Dogajanju v prirodi, ki daje prednost močnejšemu, se je pridružilo še ropanje duš. Tako se je zablodla napuhnjena časa pregrešila nad malim narodom.“

Se so na koroških tleh pošteni vzgojitelji in vedno več je demokratov, ki se zavedajo svojega človeškega dostojanstva in ti bodo tudi branik proti vsem nakanam nacističnih ideologov, ki se spet skušajo z javno podporo vgnezditi tam, kjer bi v jedru lahko zastrupljali narod in njegovo pokolenje in tako izpodkopavali mu srečo in bodočnost.

Argentina sliči ognjeniku

Vojaški upor v Argentini, o katerem smo na kratko poročali tudi v našem listu, je ponovno vzbudil zanimanje za to državo na južnem predelu Južne Amerike. Po vesteh, ki prihajajo od tam, je položaj kljub temu, da je Peronu tokrat še uspelo zadušiti upor, prej ko slej izredno napet. Širijo se mnenja, da je Peronov prestol že precej omajan in da se vedno bolj manjša tudi njegov vpliv med prebivalstvom.

Nekateri argentinski oficirji, ki so po neuspelem uporu pobegnili v Urugvaj, so izjavili, da se upora niso udeležili z namenom, da bi umorili Perona in ženo, marveč so hoteli napraviti iz Argentine svobodno in neodvisno pravno državo. Odstraniti so hoteli Peronovo vladno, ki tira državo v gospodarsko, moralno in politično zmešnjavo.

General Peron ni prišel na oblast na parlamentarno-demokratski način. Ker njegova stranka na parlamentarnih volitvah leta 1946 ni dobila večine glasov, se je Peron povzpela na oblast s pomočjo surove vojaške sile. V začetku je sicer v parlamentu in senatu še trpel opozicijo, toda ni to ni trajalo dolgo. Od 46 poslancev opozicije so bili nekateri kmalu aretirani pod obtožbo protidržavne dejavnosti, medtem ko so bili drugi prisiljeni emigrirati. Celo bvi argentinski zunanji minister Bramulja, ki je dosegel v OZN pomembne politične uspehe, je bil potisnjen v ozadje, ker so njegovi uspehi precej omajali Peronovo avtoriteto. V takem položaju je parlament — prav tako kot v informbirojskih državah — navadno orodje vladajočega razreda. Peron je šel leta 1946 celo tako daleč, da je dosegel izpremembo ustave, da je tako podaljšal svojo osebno vladavino. S podobnimi spremembami ustave in nekaterih zakonov je onemogočil tudi vsako opozicijo: v vrsti protipolitijskih ukrepov je bil razpuščen tudi klub, v katerem so se zbirali poslanci opozicije.

Kasneje, v februarju 1950, je bilo prepovedanih ali začasno ukinjenih 56 listov zaradi „protivladnih tendenc“. Med njimi sta bila tudi dva komunistična dnevnika, ki so jima leta 1947 „prizanesli“. Opozicijski tisk, v kolikor ga lahko tako imenujemo, komaj obstoja. Tako je s političnimi svoboščinami v Argentini. Isto usodo je doživelo tudi napredno sindikalno gibanje. V Južni Ameriki so sicer formalno dovoljeni sindikati, vendar več ali manj obstojajo samo na papirju. Ena izmed najbolj naprednih

sindikalnih organizacij v Južni Ameriki je Splošna zveza dela latinske Amerike (CTAL). Ta sindikat ima svoje podružnice v Urugvaju, Ekvadorju itd. V Argentini so bile napredne sindikalne organizacije uničene na različne načine: nekaj z zastraševanjem, največ pa s terorjem. Likvidacija argentinskih sindikatov se je pričela že leta 1944 in 1945. V tem času tudi oportunistov ni manjkalo. Bramulja, Cirpiano Reis in Luis Gaj, to so imena znanih sindikalnih delavcev-oportunistov, ki so se odkrito pridružili Peronu in s tem pogazili osnovna načela delavskega razreda. In ti so na parlamentarnih volitvah leta 1946 kandidirali celo na Peronovi „sindikalni“ listi. Ko so tako s prevarami in političnimi spekulacijami prišli v vladno in parlament, je zavzel Bramulja položaj zunanjega ministra. Toda ne za dolgo. Bramulja in večina drugih bivših sindikalnih predstavnikov je bila kmalu vržena iz vlade. Tudi Splošna sindikalna zveza, ki formalno še vedno obstoja, je pod popolnim vplivom Peronovih pristašev. Da bi bila ironija še večja, je glavni odbor argentinskih sindikatov na svojem kongresu leta 1947 celo predlagal, da se da Peronu Nobelova nagrada za mir.

Toda ni čudno, da se je zdaj Peronu uprl tudi del oficirjev, čeprav mu je prav vojska pomagala priti do vodstva v državi. Očitno je preveč napel lok splošne diktature in se zdaj že oficirji bojijo za svoj vpliv, ki so ga doslej imeli v argentinski politiki. Zato je tudi povsem resnična ugotovitev predsednika poslanske zbornice Čileja, ki je ob svojem povratku iz Buenos Airesa izjavil: Argentina sliči ognjeniku, ki vsak čas lahko prične bruhati.

Zdravnikov je premalo

Statistični urad Združenih narodov je po uradnih podatkih posameznih držav zbral podatke o številu zdravnikov v celi vrsti držav po svetu. Vendar pa pogrešamo še dokaj važnih držav v tej mednarodni primerjalni statistiki. Vendar pa tudi že zbrani podatki mnogo povedo o številu zdravnikov in o zdravstveni službi po svetu.

Največ zdravnikov je v ZDA, kjer je njih število naraslo od 1939 do 1950 od 164.694 na 191.277. Primerjava s številom prebivalstva v istih letih kaže, da je prišlo tako leta 1939 kot leta 1950 po 800 prebivalcev na enega zdravnika, kar je eno najbolj ugodnih razmerij v svetovnem obsegu. Le redka majhna ozemlja imajo relativno več zdravnikov. To so majhni predeli, kot n. pr. Falklandsko otočje ali Nauru Tokelau (otočje v Oceaniji).

V Evropi pa je na prvem mestu Avstrija, ki šteje po podatkih za 1948 10.760 zdravnikov, tako da je na 650 prebivalcev po en zdravnik. Seveda pa ni s tem rečeno, da je zdravstveno stanje v Avstriji najboljše na svetu. Avstrija ne izkazuje najmanjše umrljivosti, s to se lahko izkažejo države, kakor n. pr. Izrael ali Nova Zelandija. Avstrija pa ima celo enega izmed najmanjših naravnih prirastkov na svetu.

Države z razmeroma znatnim številom zdravnikov so še naslednje: Kanada 14.596 zdravnikov ali 900 prebivalcev na enega zdravnika. Nova Zelandija 2.235 ali 800 prebivalcev na enega zdravnika ter Švica 5.846 ali na 800 prebivalcev en zdravnik. S tem smo pa tudi izčrpali število držav, v katerih je izpod 1000 prebivalcev na zdravnika.

Nadaljnje evropske države z razmeroma znatnim številom zdravnikov so še: Danska na 1000 prebivalcev en zdravnik. Norveška in Belgija po 1.100, Češkoslovaška 1.200, Nizozemska 1.400, Portugalska 1.500, Francija in Švedska po 1.600 ter Finska 2.100. V jugoslo-

vanski državi je po podatkih zveznega statističnega urada 1 zdravnik na 3.490 prebivalcev (po stanju 1949). To razmerje je manj ugodno kakor pred vojno, ko je bilo 3.258 prebivalcev na enega zdravnika: zdravnikov je zdaj v Jugoslaviji manj, kakor jih je bilo pred vojno (1949: 4596 zdravnikov, 1938 pa jih je bilo 4754). Seveda pa bo že kmalu uspelo dobiti znatno več zdravnikov kakor so jih imeli pred vojno in kakor jih imajo sedaj; saj se je število medicinskih fakultet v državi povečalo od 1938—1939 do 1949—1950 od 3. na 5., število študentov na vseh teh fakultetah pa se je v istem razdobju povečalo od 2096 na 8296, tako da bo že v bližnji bodočnosti povečan zdravniški kader, ki bo primerno porazdeljen po vsej državi.

Veliko slabše so razmere v številnih izven-evropskih državah. Tako pride v Egiptu po podatkih za 1945 po en zdravnik na 4500 prebivalcev, v Alžiru na 6000, prav tako v Tuniziji. V Afriki imamo sploh velika nasprotja. V Južnoafriški uniji je na 2500 ljudi po en zdravnik (zaradi velikega števila belega prebivalstva), v Britanski Somaliji je po en zdravnik na 78.000 ljudi! Nič bolje ni v raznih drugih kolonialnih predelih. V Francoski ekvatorialni Afriki je razmerje 34.000, v Francoski zahodni Afriki 18.000, v Nigeriji pa 70.000 ljudi na enega zdravnika.

V Aziji je na najboljšem Japonska s 1200 ljudmi na enega zdravnika zato pa je razmerje v Indokini 70.000, na Cejlonu 12.000, v Libanonu zopet 1500 ter v Singapuru 4500 in v Hongkongu 4300.

V Avstraliji je razmerje ugodnejše: 1600 na zdravnika, posamezni predeli pa seveda izkazujejo znatno večje število ljudi na enega zdravnika. Najslabše je na Novi Gvineji, kjer je 20 zdravnikov in je po en zdravnik na 50 tisoč ljudi.

PO ŠIRNEM SVETU

New York. — Norveški znanstvenik Gunnar Randers, vodja atomskih naprav v Kjellerju, je ob odhodu iz Združenih držav Amerike omenil, da bo mogoče v petih letih zgraditi ladjo, ki jo bo gnala atomska sila.

Bonn. — Na zadnjem sestanku med visokimi komisariji treh zapadnih velesil in kancelarjem Adenauerjem so proučevali splošna načela, na katerih naj bi temeljil sporazum o reviziji zasebnega statuta Nemčije. Na sestanku so dosegli zadovoljive rezultate.

Tokio. — Sredi tega meseca bo odpotovala v Avstralijo čez Pakistan in Indijo japonska 9800-tonska ladja „Orient“. To bo prvi povojni obisk neke japonske ladje avstralskim vodam. V nekem pakistanskem pristanišču bo ladja izkrcala več tisoč ton japonskega cementa, medtem ko bo v Kalkuti prevzela tovor premoga za Avstralijo.

Beograd. — 5. oktobra se je pričela pred beograjskim Okrožnim sodiščem razprava pro-

ti skupini 14 jugoslovanskih državljanov, ki so po nalogu in pod vodstvom NKVD (ruska gestapo, op. ured.) vohunili in sabotirali socialistično graditev v Jugoslaviji.

Rim. — Letošnji primanjkljaj italijanskih državnih železnic znaša 43 milijard 197 milijonov lir in je za 26 milijard 741 milijonov lir večji kakor lani.

Aleksandrija. — Voditelji Arabske lige zahtevajo popolno neodvisnost arabskih držav. Šele potem bodo le-te sodelovale v zapadnem obrambnem sistemu. Večina arabskih držav ostro kritizira stališče Sirije in Iraka, ki podpirata kot izjema ameriško in britansko politiko v tem vprašanju.

London. — Zapadnonemški kancelar dr. Adenauer je v imenu bonnske vlade in parlamenta izročil predsedniku zvezne visoke komisije Kirk Patrickupismo, v katerem predlaga načrt za izvedbo svobodnih volitev za vso Nemčijo.

Atene. — Izvršilni odbor grške konfederacije dela bo protestiral pri britanskem veleposlanstvu, ker britanski konzulat ni hotel izdati grški sindikalni delegaciji vizuma za potovanje na sindikalni kongres v Kairu.

KOLENDAR

Sreda, 10. oktobra: Frančišek Borgia, Daniel
Četrtek, 11. oktober: Nikazij, Negoslava
Petek, 12. oktober: Maksimilijan.

SPOMINSKI DNEVI

10. 10. 1943 — Spominski dan, ko so imperialistične sile odobrile stoletno nasilje nad koroškimi Slovenci — 1813 Rojen italijanski operni skladatelj Giuseppe Verdi — 1861 Rojen norveški raziskovalec Fridtjof Nansen — 1920 „Koroški plebiscit“, po katerem je Koroška pripadla Avstriji.
11. 10. 1424 — Umrli Jan Žižka, voditelj čeških husitov — 1531 Padel v bitki s katoliškimi četami švicarski reformator Ulrich Zwingli — 1807 Umrli v Celovcu pisatelj-preporoditelj Jurij Japelj — 1851 Rojen v Krnu pri Tolmini na Goriškem zgodovinar Simon Rutar — 1878 Slovenski tabor v Dolini, ki se ga je udeležilo 20.000 Slovencev iz Trsta, tržaške okolice in Istre — 1941 Začetek narodne vstaje v Makedoniji — Narodni praznik makedonskega ljudstva.
12. 10. 1492 — Krištof Kolumb se je prvič izkrcal v Ameriki in odkril novi svet — 1924 Zeppelinov balon LZ126 se je odpravil na prvo pot v Ameriko — 1944 Izide „Slovenski partizan“, glasilo glavnega štaba NOV in POS pod naslovom „Naša vojska“.

KAJZAZE

Z naše vasi poročamo danes žalostno novico. Tukaj je preminul v krogu svoje družine naš sosed Miha Otrob p. d. Kramar. Komaj 56 let star je moral zapustiti to dolino solz. V prvi svetovni vojni je bil ranjen v nogo, kar ga je težilo potem vsa leta. Tudi je dobil v prvi svetovni vojni plinsko zastrupljenje pljuč, kar je bilo sedaj glavni vzrok njegove zgodnje smrti. Kljub pohabljeni nogi je moral tudi v drugi svetovni vojni k vojakom in sicer zato, da je nekdo drug mogel ostati doma. Bil nam je dober sosed in vsi ga bomo zato pogrešali med nami. Velika vrsta pogrebcev ga je spremljala na njegovi zadnji poti. Naši pevci pa so mu zapeli ganljive žalostinke. Naj počiva mirno, mož trpin!

PODROŽČICA

Iz brzovlaka v smeri iz Podrožčice proti Beljaku je dne 5. t. m. padel desetletni Gerhard Nielsen, adoptirani sin danskih podanikov, Alufa in Ule Bang. Kmalu po odhodu vlaka iz Podrožčice se je podal fant v nek drugi vagon-ski oddelek in odprl izhodna vrata ter je strmoglavil iz vlaka. To je bilo blizu čuvajnice 10 v Kotu, kjer ga je rešil službujoči železničar Janez Krautzer, ki je ustavil tovorni vlak in so fanta prepeljali v Podrožčico, kjer je šentjakovski zdravnik ugotovil na srečo le lahko pretresenje možgan in neznatne poškodbe. Nato so malega Danca prepeljali v bolnišnico v Beljak.

Ravnatelj Luka Viternik

V Šmihelu pri Pliberku je šolski ravnatelj Luka Viternik pred 61-imi leti zagledal luč sveta. Pri p. d. Šoštarju je bila, kakor takrat v Šmihelu povsod, trdna neupogljiva slovenska družina. Šmihel je bil takrat ponos slovenske Koroške. Trdne so bile kmečke družine po svoji gospodarski moči, trdne in značajne pa tudi po svoji narodni zavesti, ki so jo pokazale vsepovsod, v zasebnem in javnem življenju. V Šmihelu je bilo središče slovenskega kulturnega življenja za spodnji del Podjune. Pri Šercerju se je vrstila slovenska kulturna prireditelj za prireditelji. Prosvetno društvo je cvetelo, pevski zbor „Gorotan“ je bil znan po vsej naši slovenski koroški zemlji in šmihelski tamburaši so nastopali ne samo doma, temveč pogosto pri sosednih društvih ter tudi v Celovcu samem.

V takem okolišču in v takem vzdušju je živel mladi Luka svoja detinska leta, poslušal in vsrkaval je vase slovensko pesem, slovensko zborni govorico na odru ter mehko slovensko melodijo tamburašev. Ni čuda, da mu je v globino njegovega bistva pronicila živa narodna zavest, ki mu je ni izpodrinila nobena sila ponemčevalnih metod sistema. Nadarjenega dečka so že v šoli izkoreninjeni sošolci psovali z „vindišarjem“. To je njegovo voljo do učenja le še bolj podžgalo in sklenil je, da bo postal učitelj in tako svoje življenjsko delo posvetil vzgoji mladine.

Štarš se nadarjenega Luko dali študirati. Končal je z uspehom učiteljskega, ki ni omajalo, kakor se je to zgodilo pri mnogih drugih študentih-učiteljskih, njegove narodne zavesti in nastopil je službo slovenskega učitelja na Koroškem in se vsega daroval šolski mladini.

Štirideset let je deloval kot učitelj, med temi trideset let kot učitelj in nadučitelj v Globasnici. Generacije učencev so šle skozi njegove razrede in nešteti se hvaležno spominjajo njegovega požrtvovalnega truda za njemu izročeno mladino. Vse je nadučitelj Luka Viternik poznalo kot zavednega Slovence in že to dejstvo samo je vplivalo na utrditev in ohranitev narodne zavesti v mladih srcih, ki je ostala trajna tudi v poznejših letih. Nadučitelj Viternik pa je spremljal svoje učence tudi v mladostno in zrelejšo dobo kot dober in izkušen voditelj. Ni slučaj, da so Globašani pokazali mnogo primerov neupogljive narodne zavesti. Živahno slovensko narodno življenje v Globasnici je v nemali meri zasluga dobrega narodno zavednega šolnika Luke Viternika.

Poleg svojega plodonosnega delovanja kot vzoren in vesten učitelj pa je ravnatelj Luka

Viternik posvečeval svoje sposobnosti tudi delu izven svojega učiteljskega poklica. Dolgo let je vodil v globaški občini posle občinskega tajnika. Kot občinski tajnik je bil duša občine in desna roka županu in občinskim odbornikom. Velike so njegove zasluge za dobrobit občine in občanov.

Samoumevno je, da je ravnatelj Luka Viternik spremljala zaradi njegovega značaja in učitelja poštenjaka ljubezen in spoštovanje vsega slovenskega ljudstva, kajti bil je učitelj kakršnih si slovensko ljudstvo želi in jih po pravici zahteva. Spremljala pa je ravnatelj Viternik tudi sovraštvo in gnev onih, ki jim je bil v napotju, ker je v svojem delokrogu zaježil ponemčevalne namene narodnih šovinistov. To sovraštvo je pobesnelo do vrhunca v času nacističnega nasilja in iztrebiti so hoteli tudi ravnatelj Luka Viternik. V onih nepozabnih dneh meseca aprila 1942, ko so nacistični nasilniki množično izseljevali najboljše slovenske družine na Koroškem, so tirali v pregnanstvo tudi njega. V izseljeniškem taborišču na Hesselbergu je z mnogimi drugimi slovenskimi koroškimi izseljenci delil bridko usodo izgnanca. Toda klonil ni, temveč trdno je veroval v zmago pravice. Med tem, ko je bodril svoje sotrpine, vsakega, ki je morda tu in tam pod težo razmer omahoval, je zbiral okrog sebe mladino in jo poučeval. Izseljenci, ki so bili z njim skupaj, se ga spominjajo s hvaležnostjo in spoštovanjem.

Tisočletnemu „rajhu“ je udarila ura. Izseljenci, razum nekaterih, ki jih krije tuja zemlja, so se vrnili. Vrnili se je tudi ravnatelj Luka Viternik. Na Koroškem so ostale tudi po vojni razmere takšne, da se mora slovensko ljudstvo še vedno boriti za svoje najosnovnejše pravice.

Ravnatelj Viternik je ostal mož na svojem mestu. Spet se je z vso svojo neupogljivo osebnostjo posvetil vzgoji mladine po načelih, ki so zasidrani v naravnem človečanskem pravu in zagotovljena po ustavi, pravice, ki jih merodajne oblasti koroškim Slovincem odredajo in kratijo. Zadnja leta je deloval v funkciji nadzornika nadaljevalnih šol.

V nedeljo, 7. oktobra t. l., pa se je nenadoma razširila žalostna vest, da je ravnatelj Luka Viternik umrl. Vest je globoko pretresla vse, ki so ga poznali, vse njegove neštete nekdanje učence, znanke, tovariše učitelje in vse koroške Slovence, ker z šolnikom Viternikom je odšel od nas za vedno mož, ki je bil kremenit stebler na braniku slovenskega narodnega življa na Koroškem. V vrstah slovenskega učiteljstva na Koroškem je zazevala težka in široka vrzel.

Pogreb pokojnega ravnatelja Luke Viternika je bil v torek, 9. oktobra 1951, na šmihelskem pokopališču. O pogrebnih svečanostih bomo še poročali.

DVOR PRI ŠMIHELU

V nedeljo, 7. t. m., je v Dvoru za vedno zatisnil oči trdna korenina kakršnih je redko med nami. Umrli je Trap Jožef, upokojeni uslužbenec v pivovarni Sorgendorf. Delavci in uslužbenci v pivovarni so pod pritiskom šovinističnega in protislovenskega nastrojenega ravnateljstva in uradništva le čisto klonili in se zaradi ljubelega kruha odtujevali svojemu ljudstvu in vlekli s tujo gospodo. Ni pa klonil pokojni Trap. Pokojni je do zadnjega v vseh še tako nepovoljih in za njega osebno neugodnih razmerah, ostal zvest izročilu svojih prednikov, to je, ostal je zaveden narodnik in tega svojega prepričanja ni nikjer tajil in skrival. Kadar koli je bila v Pliberku ali Šmihelu slovenska prireditev, igra ali pevski koncert, ga ni manjkalo ter se je veselil uspehov naše stvari, pa tudi trpel pod udarci, ki jih je slovensko ljud-

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“

v Pliberku

Vabilo

na

PROSVETNI POPOLDAN

v nedeljo, dne 21. oktobra 1951 ob 14.30 uri pri Brezniku v Pliberku

Spored: Govor, igra „Pri kapelici“, pevski in tamburaški koncert, družabnost.

Prireditelji se bodo potrudili, da boste popolnoma zadovoljni in doživeli popoldne, ki vam bo ostal dolgo v lepem spominu.

Iskreno vabimo, da tudi vas in vaših ne bo manjkalo na naši domači prireditvi!

SPD „Edinost“ v Pliberku — Odbor

stvo na Koroškem le prepogosto deležno. Vedno, kadar so bile volitve, je s slovensko glasovnico, včasih morda edini iz Sorgendorfa, neustrašeno in zavestno izpolnil svojo dolžnost.

V tem duhu je s svojo zvesto življenjsko družico vzgajal tudi svoje štiri otroke, tri sinove in eno hčerko. Dva njegova najboljša sinova, znanega prosvetaša Jožeta in njegovega brata, je pobralo neznano kje fašistično nasilje. Nista se vrnila in tudi nobenega poročila starši o njihovi usodi niso sprejeli. Upamo pa, da si bosta še živeča sin in hčerka vzela od pokojnega značajnega očeta svetli zgled in vzor in bosta čuvala vrline, ki jim je pokojni oče ostal zvest do groba. Le na ta način bosta svojemu dobremu očetu postavila najlepši spomenik.

V torek, 9. oktobra 1951, so pokojnega Jožeta Trapa položili na šmihelskem pokopališču v ljubljeno slovensko zemljo k trajnemu počitku. Naj se oče Trap spočije v miru, preostalih pa naše sožalje!

4

Prišel pa je dan izkušnje za Mirka.

Pred petimi leti se je bil v šentjakovski župniji naselil neki tujec, kakor je že prej omenil oče Serajnik. Pri sebi je imel precej starikavo žensko in mlado, štirinajstletno deklico. Imenovali so ga Laha, pozneje mu pa še prideli priimek Tresoglav.

V tedanjem času so bili tuji, osobito laški in židovski trgovci in kramarji v naših krajih zelo nepriljubljeni. To so bile namreč prave pijavke za naše ljudstvo. Spravljali so ubogega kmeta ob vsak pridelani in prihranjeni vinar. Sreča je bila za tisto župnijo in vas, kjer ni bilo take kmetske nadloge.

Tudi denar so ti tuji radi izposojevali, a seveda le na visoke obresti. Po 25 do 50 odstotkov (procentov) so zahtevali židovski in laški oderuhi. Naš kmet pa si tedaj ni mogel tako lahko pomagati kakor dandanes. Hranilnic še takrat niso poznali, niti deželni, niti mestnih, niti občinskih. Denarja nisi mogel dobiti od žive duše. V stiskah je bil torej laški in židovski kramar kmetu edini pomočnik. Toda pri tem se je tisti, ki je izposojeval, bogatil ob kmetovih žuljih.

Vsled tega se taki tuji niso mogli našim kmetom priljubiti. Bili so jim trn v peti. Čestokrat se je celo prigodilo, da so kmetje take pijavke iztirali iz svojega kraja. In gosposka sama se ni protivila temu, dobro vedo, kako ti oderuhi na nič spravljajo ubogega kmeta. Da, v poznejših letih je prišel celo od deželne gosposke ukaz, da se morajo vsi židovi in tuji kramarji, ki nimajo domovinske pravice, pobrati iz dežele.

Te težkoče in neprijetnosti je poznal tudi Lah Tresoglav. Slutil je, kaj se mu utegne pripetiti, ako si ne pridobi v kratkem domovinske pravice. Zatorej si je prilastil Knezovo kmetijo v Svetnah. Kot lastnik nepremičnega posestva pa je lahko dobil od gosposke pravico, stalno se naseliti, če se je tudi oče Serajnik na vso moč protivil temu.

Naravno je torej, da Serajnik in Tresoglav nista želela v prijateljstvu. Vidnega sovraštva ni bilo sicer med njima, ali po hladnem in redkem njunem občevanju so sklepali vsi, da si sosedata nista na roko.

Šele tekoče leto se je jel Tresoglav očetu Serajniku bolj približevati; pa tudi Tresoglavka se je izkušala prikupiti svoji sosedki. Večkrat sta prišla obadva k Serajniku v vas. Ali ta ni bil tega vesel. Ugibal in premišljal je večkrat, kaj pomeni njuna nenavadna prijaznost; ali iz vsega tega si ni mogel obetati nič dobrega.

In res, Tresoglavovo prijateljstvo je imelo poseben namen.

V zadnjih letih se je bila Tresoglavova hči Almira lepo razvila. Dekletu je kaj dobro ugajalo življenje v zdravi Rožni dolini. Kakor roža je rastla in se razcvetala. Kazala pa se je v njej prava Italijanka.

Medtem ko je bila Zalika velike postave, šibke rasti in ravna kakor sveča, je bila Almira manjša, a vendar tako primerna svoji rasti, da nisi pogrešal skladnosti na njej. Bila je gibčna, šaljiva in šegava; Zalika pa bolj resna, častljiva in dostojna. Zalika je dajala visoko čelo nekaj vzvišenega in moškega. Njeno veliko modro oko je gledalo mirno in zaupno. S svojim nežnim pogledom je očaralo Miklovo dekle človeka. Z glave sta ji viseli dve dolgi, zlatolasi kiti, in vse se je čudilo njenim, kakor svila tankim in lepim lasem. Če je Zalika v nedeljo ali praznik oblekla narodno slovensko nošo: lepe čevljice, bele nogavice, kratko modro krilo, črno jopico s srebrom in zlatom obšito, na glavi pa dragocen šapelj, izpod katerega so gledale njene velike modre oči: tedaj je bila res kras vseh deklet v Rožni dolini.

Posebno vrednost pa je dajala Zalini lepoti njena dekliska čednost in pobožnost; zakaj naše slovensko dekle si ni bilo v svesti svoje lepote. Tembolj pa jo je kazala Almira in se ob vsaki priliki ponašala z njo. Almirine velike obrvi, globoke oči, črni lasje so sicer kaj lepo pristojali bolj črnikastemu obrazu, ali v vsem se je kazala neka lahkoživost in raztresenost. Na Zalinem obličju in v njenih očeh pa je kraljeval mir, nedolžnost in dekliska resnoba.

Sladek nasmehljaj okoli Almirinih rdečih ustnic in njeni pogledi so marsikoga presenetili. Prevzel te je prvi pogled v njeno črno, veliko oko. Iz njega je iskrla laška ognjevitost. Če si pa dalje gledal v njene goreče oči, si moral odmakniti svoj pogled. Strah te je obšel in stresel si se pred njenim živim ognjem. Nič zaupnega, nič mi-

Prometni predpisi na morju

Tudi „morja široka cesta“ ima svoje meje in zato veljajo tudi na njej neke vrste prometni predpisi. Kdor je že križaril po koprskem zalivu ali pa še južneje in opazoval ladje, ki plujejo v Trst ali iz tržaške luke, jih je videl včasih tako blizu, da je lahko s prostim očesom razbral barve zastav njihovih matičnih držav ali pa znake na dimnikih. Ponoči pa je videl na morju številne luči, zbrane v dveh skupinah: eno v smeri proti Trstu, drugo pa nižje proti Istri. Temna črta med obema značuje mejo med vodami, kjer lovijo ribiči iz Istre in onimi, kjer lako svobodno ribarijo Tržačani.

Domestopovskega strela in teritorialne vode

Nekoč je imela vsaka država pravico, nadzorovati promet na morju v daljavi dometa topovskega strela. Iz tega je seveda razvidno, da je bil prvi namen obrambe pred napadi z morja. Vsaka ladja iz tujine je lahko plula tako daleč, da ni mogla ogroziti s svojim orožjem obalnih naselij. Ko je bilo v veljavi to pravilo, seveda z ladijskimi topovi niso mogli streljati kdo ve kako daleč, največ le do tri morske milje (1 morska milja 1851,8 m). Danes seveda ne upoštevamo več ladijskih topov, temveč izražamo širino teritorialnih voda v morskih miljah. Širana tega pasu pa ni v vseh državah enaka. Angleži so kot stari konservativci ostali pri tradiciji topovskega strela in so zato določili, da sega teritorialni pas tri milje od obale. Po angleškem zgledu se ravna tudi na Japonskem in v še nekaterih drugih državah. Italija z nekaterimi drugimi državami se je zaščitila s pasom šestih morskih milj. Po novih predpisih imajo tudi jugoslovanske teritorialne vode isto širino kot v Italiji.

Notranje morje

Kako se računa širina obalnega pasu? Mednarodno pravo pravi, da ga je treba računati od črte najnižje oseke na celini, oziroma na otokih, ki pripadajo državi. Pogled na zemljevid pa nam pove, da je ponekod obala zarisana kakor z ravnilom, drugod je pa zopet polno zalivov, širokih ustij rek, rtov in drugega. Primer ravne obale imamo v zahodni obali Jadranskega morja, ki se od Benetk do skrajnega konca na juo razprostira v skoraj ravni črti in sega samo pri Garganu nekaj kilometrov v morje. Na tej obali ni težko ugotoviti, od kod meriti teritorialne vode. Popolnoma drugo sliko pa nam nudita istrska in dalmatinska obala. Tukaj imamo polno zalivov, kjer se je morje globoko zajedlo v celino.

Zalivi spadajo med tako imenovane notranje vode poleg ustij rek in sotesk, kjer se je morje globoko zajedlo v celino. Tukaj merijo širino teritorialnih vod od črte, ki se potegne na ustju takih zalivov. Po pomorskem pravu mora imeti zaliv, ki ga štejemo med notranje vode, na ustju največ širino 12 morskih milj. Če je pa širina zaliva na ustju večja, merijo

pas teritorialnih voda vzporedno z obalo ob zalivu.

Živa in mrtva pristanišča

Obalna država ima popolno oblast tudi nad teritorialnim in notranjim morjem. Vse ladje, ki plujejo po teh vodah, se morajo podrežati njenim zakonom. V tem pasu pregledujejo carinske in policijske oblasti seveda tudi ladijske papirje in po potrebi preiskujejo tudi tovor. Tuje ladje pa ne smejo popolnoma svobodno pluti po tem pasu in si izbirati pristanišča. Pristajati smejo samo v takozvanih živih pristaniščih, ki so odprta za mednarodni pomorski promet. Mrtvih pristanišč se smejo posluževati samo ladje obalne plovbe države, kateri pripadajo teritorialne in notranje vode.

Kje se meje nehajo

Po pravilniku ne sme ladij nihče zaustavljati in nadzorovati onstran teritorialnega pasu, kjer je morje popolnoma svobodno za plovbo. Tukaj ladje ne odgovarjajo nikomur, razen za-

konom svoje matične države. Toda kljub temu si vse države prilaščajo pravico, da smejo pregledati ladjo in njene papirje še štiri milje naprej od teritorialnih vod, če je podan utemeljen sum, da nekaj na ladji ni v redu, kar bi lahko škodovalo carinskim, zdravstvenim ali drugim interesom obrežne države. Iz tega sledi, da se teritorialni pas razteza praktično deset milj od obale.

Če čolni obalne straže zasačijo ladjo v obalnih vodah in se ladja v izogib nevšečnosti ob pregledu obrne proti širokemu morju, daje mednarodno pravo tem čolnom pravico, da zasledujejo ladjo tudi v vodah svobodnega morja in obenem določa, da jo čoln lahko zasleduje vse do črte teritorialnih voda tuje države. Enako je z ribolovom. Vse bogastvo, ki je v teritorialnih in notranjih vodah obrežne države, je njena last. Zato lovijo ribiči običajno le v domačih vodah. S tem pa ni rečeno, da država ne bi mogla dati tujim ribičem pravice, da lahko prihajajo ribit vse do njene obale, kar je pa stvar dogovora med posameznimi mejniki.

RADIO-PROGRAM

RADIO CELOVEC

Četrtek, 11. oktober:

5.50 Pet minut za kmetijstvo — 6.10 Jutranja glasba — 7.15 Pestra godba — 8.15 Kaj kuham danes? — 8.30 Pozdrav zate — 10.15 Šolska oddaja — 10.45 Veder dopoldne — 11.00 Šolska oddaja — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 12.00 Opoldanski koncert — 14.10 Kar si želite — 14.30 do 15.00 Poročila — Oddaja za mladino: Celovski muzej — 15.00 Šolska oddaja — 16.00 Koncertna ura — 17.10 Popoldanski koncert — 18.45 Kmečka oddaja.

Petek, 12. oktober:

5.50 Pet minut za kmetijstvo — 7.15 Pestra godba — 8.15 Kaj kuham danes? — 8.30 Pozdrav zate — 10.45 Za kmečko ženo — 11.00 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.30 do 15.00 Poročila — Komentarji in sodobna vprašanja — 15.00 Šolska oddaja — 15.45 Pogled v svet — 16.00 Pevska ura — 16.20 Za mladino — 17.10 Popoldanski koncert — 18.45 Kmečka oddaja — 19.45 Glasba.

Sobota, 13. oktober:

5.50 Pet minut za kmetijstvo — 6.10 Jutranja glasba — 7.15 Pestra glasba — 8.15 Kaj kuham danes? — 8.30 Pozdrav zate — 9.00 do 9.30 Iz slovenske literarne zakladnice — 9.30 Kar si želite — 10.00 Šolska oddaja — 10.45 Veder dopoldne — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 12.00 Opoldanski koncert — 13.45 Tukaj govori UNESCO — 14.30 Pozdrav zate — 15.30 Koncertna ura — 18.00 Nekaj za nabiralce znamk — 18.30 do 19.00 Pozdrav iz Šmihela.

RADIO SLOVENIJA

Sreda, 10. oktober:

6.00 Zabavna solistična glasba — 6.40 Vesele melodije na orglice — 7.10 Polke in valčki — 13.00 Iz predalov pionirskega uredništva — 13.20 Slovenske pesmi in plesi — 14.00 Pregled knjižnega trga — 15.30 Zeleli ste — poslušajte! — 17.10

Igra Kmečki trio — 17.30 Šolska ura za višjo stopnjo — 18.00 Igra Zabavni orkester Radia Ljubljana — 18.45 Slovenski samospevi — 19.15 Petnajst minut mazurk.

Četrtek, 11. oktober:

6.00 Veseli zvoki 6.40 Slovenske narodne in umetne pesmi — 12.00 Slovenske ponarodele pesmi — 13.10 Operetna glasba — 13.30 Igra Veseli kvinter — 14.00 Jezikovni pogovori — 14.10 Zeleli ste — poslušajte! — 15.30 Zeleli ste — poslušajte! — 17.10 Solistični koncert — 18.00 Narodne pesmi — 18.30 Manj znane operne arije — 19.00 Iz kulturnega življenja po svetu — Slovenske ljudske povesti, šale in pesmi — 22.15 Lahek nočni spored.

Petek, 12. oktober:

6.00 Pesmi borbe in dela — 7.10 Na harmoniko igra Milan Stante — 12.00 Opoldanski koncert — 14.00 Slovenske narodne in umetne pesmi — 15.30 Zeleli ste — poslušajte! — 17.10 Vesele popevke — 18.30 Slovenske narodne in umetne pesmi pojo Fantje na vasi — 19.15 Petnajst minut glasbe s Havajskih otokov — 20.00 Tedenski zunanji politični pregled dr. Egon Tomca — 20.15 Če želite biti kritik... — 22.15 Pestre melodije igrajo razni instrumenti.

KINO-PREDSTAVE

CELOVEC

Carinthia:

Od 12. do 15. oktobra:

„Die Braut des Maharadscha“

Dne 14. oktobra ob 10.00 in 14.00 uri posebne predstave:

„Pat und Patachon schlagen sich durch“

Peterhof:

Od 12. do 15. oktobra:

„Blonder Lockvogel“

Dne 14. oktobra ob 10.00 in 14.00 uri pravilne predstave:

„Das Kätzchen mit den Stricknadeln“

KRIVA VRBA

Od 13. do 14. oktobra:

„Robin Hoods Abenteuer“

VRBA

Od 12. do 14. oktobra:

„Der Fall Rabanser“

VELIKOVEC

Od 12. do 14. oktobra:

„Katja, die ungekrönte Kaiserin“

Meseca septembra 9 oseb na cesti ubitih

Varnostna direkcija za Koroško navaja, da se je meseca septembra zgodilo 325 prometnih nezgod. Pri teh nezgodah je bilo 9 oseb ubitih, 68 težko, 166 lahko in 56 oseb nedognane stopnje poškodovanih. V 121 nadaljnjih primerih niso utrpeli osebe poškodb, pač pa je nastala znatna materialna škoda. V 10 primerih prometnih nezgod so vozniki pobegnili. Varnostni organi so naložili v septembru 5829 kazni zaradi prestopkov prometnih predpisov.

Učiteljski zbor ljudske šole v Globasnici sporoča bivšim učnim močem in učencem šole pretresljivo vest, da nas je gospod

Luka Witternig

šolski ravnatelj in nadzornik nadaljevalnih šol za okraj Velikovec v nedeljo, dne 7. oktobra, za vedno zapustil.

Dragega ravnatelja smo spremlili v torek, dne 9. oktobra, ob 8. uri od hiše žalosti v Globasnici na pokopališče v Šmihelu nad Pliberkom.

V Šmihelu je bila ob desetih maša zadušnica in nato pogreb.

Učiteljski zbor

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H. Klagenfurt — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2, Postschließfach 17.

nega, nič blagega nisi videl v Almirinih očeh, a ravno to je blažilo in povzdigovalo lepoto ponižne Zalike.

Kakor laška dekleta sploh, vedela se je tudi Almira mnogim prikupiti. Preslepila je enega za drugim. Videl je sicer marsikateri rad, a obenem se je nje tudi bal. Za ženo pa si je ni hotel noben mladenič v vsej Rožni dolini.

Tudi Mirku ni ostalo to dekle neznano, in Almira sama je najbolj prežala nanj. Pa tudi Almirin oče je želel to zvezo; zakaj Mirko je bil sin bogatega gospodarja. Tresoglav si je namreč domisljal, da mu pride po tej zvezi v roke največja kmetija na daleč okrog. In potem mu bo tudi mogoče nakupiti vse druge manjše kmetije v okolici. Naposled si je še mislil sezidati grad na Gradišču ter postati mogočen graščak in gospod podložnim kmetom v Rožni dolini.

To so bili njegovi visokoleteči načrti. To je bil tudi vzrok njegovi prijaznosti do Serajnika, najbolj pa do njegovega sina Mirka.

Almira je izkušala s sladkimi besedami pridobiti Mirka zase. Ob vsaki priliki so ga vabili na svoj dom ter mu kaj radi tudi postregli.

Mirko ni seveda slutil nič hudega. Stopil je torej rad k Almiri na vrt ali v hišo.

Mili pogledi Almirini niso sprva našli nikakega odmeva v Mirkovem srcu, kar je tudi deklica hitro spoznala. Vedela je, da ljubi Zaliko in da mu jo je oče že odločil za ženo. Zategadelj je sovražila svojo sosedo; češ, le ona ji zastavlja pot do njene sreče.

Almira dolgo ni mogla omajati trdne ljubezni do Zalike v Mirkovem srcu. Ali znano je, da se človek prej

naigiblje k hudemu, kakor k dobremu. Tej občutek človeški slabosti je bil tudi Mirko podvržen. Tudi njemu se je naposled bolj priljubila sladka govorica lahkožive in vesele Almire, nego resnobno in tiho življenje ponižne Zalike.

Mirko je jel tedaj Zalikino hladno obnašanje pripisovati njeni mrzli ljubezni. Domisljal si je, da Zalika ne ljubi iskreno, ker ne kaže, kakor Almira, očito prijateljstva do njega. Zdelo se mu je celo, da se Zalika le nalašč dela prijazno proti njemu, zato da postane žena bogatega posestnika.

Povrh jo je Almira še obrekovala, češ, Zalika se kaj rada ozira po drugih in njeno pobožno obnašanje je le navidežno ter ne izvira iz dna njenega srca.

Take besede so seveda ugašale ogenj prve ljubezni v Mirkovem srcu. Nehote je jel dvomiti nad Zalikino čednostjo in njeno zvesto vdanostjo. Večkrat je sam svojo prijateljico povprašal o tem. Terjal je od nje, naj se opraviči. Ali Zalika mu ni na taka vprašanja odgovarjala na dolgo in široko, temveč rekla mu je kar na kratko, da izpričuje njeno življenje dovolj, da jo sodi krivo in napadno. Pri tem je bilo in zaupno pogledala Mirka; svetla solza se ji je utrnila iz nedolžnega očesa in v solzah je zagotavljala zvestobo svojega srca.

Mirko je rad verjel njenim nedolžnim pogledom in besedam. Ko pa je prišel v Almirino družino, se mu je zopet vzbujal prejšnji dvom in sum. Zapeljivi pogledi so ga prevzeli — iskra njegove ljubezni do Zalike je jela umirati.

Te izpremembe na Mirku je Zalika že dolgo časa opazovala. Tudi oče Serajnik sam je že zasledil, da zahaja njegov sin v zadnjem času kaj rad k Tresoglavu v

vas. Večkrat je celo videl, da se Mirko prav ljubeznivo pogovarja z Almiro na vrtu. In Serajnik je kmalu vse spletke izpregledal ter spoznal deklino zapeljivost in nakane njenega očeta.

Zatorej se mu je zdelo potrebno, da svojemu sinu v kratkem izroči posestvo in ga oženi z Zaliko. Osobito zdaj, ko pretijo hudi časi in utegne priti krvoločni Turek v deželo, je moral skrbeti za to, da se prej ko mogoče Mirko oženi.

„Če umrem jaz, ali me ubijejo Turki,“ si je mislil večkrat Serajnik, „potem bi sin delal po svoje. Almira, zapeljivo laško dekle, ga bo popolnoma omamilo in preslepilo. Tuja sneha bi prišla v hišo, hči nekrščanskega očeta. A nato gorje stari materi in Miklovi Zaliki! Neizbrisna sramota bi bila to za mojo hišo in vso Rožno dolino.“

Zatorej se je bil Serajnik še bolj zbal poročila, da pridejo Turki v deželo, in zategadelj je takoj noč, prišedši z Gradišča, govoril s sinom resno besedo.

Četrto poglavje

Hitro potem, ko sta stopila oče Serajnik in Mirko v sobo, se je hotela Zalika z materjo posloviti; saj ne bi mogla mirno govoriti z Mirkom in mu pogledati v oči. Pregloboko ji je rezalo v srce neljubo spoznanje, da pogleduje mladenič čimbolj od dne do dne po Almiri. Tudi danes je videla, kako se je nežno in ljubko poslavljaj od nje. Pri tem pogledu je krvavelo Zaliki srce.

Serajnik je spoznal deklino dušno stanje in precej uganil, kaj jo žene tako hitro od hiše. Zatorej ustavi deklino, rekoč:

(Dalje)